

For 100 år siden...

Her kan man læse div. lokale notitser og artikler fra Viborg Stiftstidende og Viborg Stifts Folkeblad, afskrevet af forfatteren Chr. Jacobsen i forbindelse med forarbejdet til "Alheden" fra 1990.

Januar 1911

VST 3, onsdag, 4. januar 1911, s. 2: Nytårsskydning med rævehagl. 3 børn sårede.

Tre små drenge i Havredal, nemlig møller Nielsens 14-årige søn, husejer Daniel Würtz' søn og uddeler Aagårds 9-årige søn stod nytårsaften på gaden i Havredal By og morede sig med at futte kinesere af. Pludselig faldt et skud, og børnene faldt skrigende om. Det lykkedes Würtz søn at nå til sit hjem, som var lige overfor, medens møller Nielsens søn ikke nåede længere end til en nabo, som så måtte bringe ham hjem. De to børn var nemlig ved skuddet, som var et haglskud med rævehagl, bleven sårede i begge arme og i ryggen. Den tredje dreng var heldigvis u-såret. Skuddet var åbenbart affyret på nær hold, da haglene er trængt dybt ind. Et af haglene er endog gået igennem skulderpartiet på den ene dreng. Begge de sårede børn er nu bragt til Sygehuset i Viborg; men endnu er det, så vidt vides, ikke lykkedes at fjerne alle haglene. Hvem skytten er, vides ikke, da han ifl. Silkeborg Avis var fej nok til at lade de sårede og skrigende børn ligge hjælpeløse på gaden; men politiet, til hvem sagen er overgivet, får forhåbentlig fat på ham.

VST 5, fredag, 6. januar 1911, s. 3: Skovauktion: Mandag den 16. januar d.a., formiddag kl. 11, bortsælges ved auktion i Stendal plantage en del tømmer, bestående af: stort-, mellem- og mindre- tømmer, pindebrænde samt klodstræ, ros, kvasbunker og stødebrænde, alt af nåletræ. Mødestedet er Stendalgård.

Stendalgård, den 2. januar 1911. E. H. Wøldike.

VST 13, mandag, 16. januar 1911, s. 1: Fra en viborgenser der forleden var i Frederiks, har vi modtaget følgende om Johs. Beck og rensdyrene. Det vakte ikke så lidt røre ikke alene her på egnen, men trindt om, da det i fjor meddeltes, at der skulle gøres forsøg med rensdyravl på heden sønden for Viborg. Man studsede og tænkte: mon det da skulle kunne lade sig gøre med fordel at akklimatisere lapmarkens dyr her på vores heder, og de lærde sagde: det går ikke. Men Johannes Beck sagde: Det skal nok gå, og det lader i meget høj grad til at han får ret. Men hvem er da Johannes Beck, spørger man naturligvis, og jeg skal da besvare dette spørgsmål. Jeg var taget ud til Frederiks forleden for at interviewe ham, og han gjorde ingen røverkule af sit hjerte, men fortalte med stor veltalenhed og indsigt, om alt hvad jeg spurgte. Og da jeg senere sad bænket i hans hyggelige hjem, hvis vægge var beklædte med smukke malerier (til dels hans hustrus arbejder) og mængder af bøger i forskellige sprog – da måtte jeg sande "erfaren mand er god at gæste". Det var den jævne mand, jeg havde for mig, men en oplyst og dannet mand, der med skarpt iagttagerblik havde set det meste af vor syndige jord, og på sine mange rejser ikke alene havde samlet sig usædvanlig store sprogkundskaber, men også kundskab til menneskeliv og dyreliv i de forskellige egne på kloden. Hans fader var den bekendte kaligraf lærer Beck i Ryde ved Vinderup. Han lod sønnen Johannes frekventere Realskolen i Holstebro. Efter vel bestået eksamen der blev han soldat i Viborg. Kort tid efter finder vi ham som engelsk "policeman" i Canada i Nordamerika. Samtidig med at gøre god polititjeneste, var han medarbejder ved 3 amerikanske blade. Rejste så til Europa, men vedblev med sine bladkorrespondancer. Men da han havde familie, og det litterære ikke gav ham

tilstrækkelig indtægt, tog han stilling som rejsende for forskellige større forretninger. Han "gjorde" såvel i lædervarer som uldvarer o. lign. Hvor han kom frem holdt han møder for de skandinaviske foreninger og fortalte ud af sin rige erfaring. Han har været i alle europæiske lande med undtagelse af Portugal og Grækenland. I de sidste 10 år har han boet på Horsens-egnen, indtil han nu har opslået sin wigwam ved Frederiks station. Her fortsætter han sin litterære virksomhed, skriver til en mængde blade og tidsskrifter og udgiver selv bøger. Men det er ikke tilfældigt, at han er kommet til at havne derude på Alheden. På sine rejser oppe i det kolde Nord studerede han flittigt renernes liv, disse Lapmarkens køer, finnefolkets rigdom, og han så at disse prægtige dyrs så godt som eneste føde var lav, rensdyrmosset. Og dette mos havde han jo set dække store strækninger af Midtjyllands hedemarker. Skulle det da ikke være muligt, at renerne kunne trives og give et godt udbytte lige såvel som de kan gøre det oppe på de øde fjeldvidder. Her kunne ikke være for varmt for dyrene, her i vort tempererede klima, og han havde jo set rensdyr i de zoologiske haver overalt, selv i det varme Nizza, og trivedes godt alle steder. Der burde gøre et forsøg, og med sin rastløse energi fik han mændene i Frederiks sogn til at danne en forening for at få begyndt med rensdyravlen på hederne i Jylland. Det er dog egentlig kun en fortsættelse, der nu er iværksat. Thi Johannes Beck påstår, at for århundrederne siden var rensdyret husdyr her, ligesom det nu er i Finmarken. Og det bør blive det igen, da ikke alle hedestrækninger vil blive beplantede eller opdyrkede. Det dårligste vil blive tilbage, og det er netop de tarveligste lyngmarken, der frembringer den bedste lav. Forsøget er nu gjort. Beck og Johannes Cramer, Skousen, har været den lange tur oppe i Lapland og hentet dyr, fem dejlige dyr. Det var ikke spøg alt sammen denne tur. Den gik både pr. jernbane og pr. damper, men den gik også pr. slæde op over de store snedækte fjeldmarker. Renerne, som var i de store flokke, i halvild tilstand, blev indfanget med lasso, væltet om og anbragt i store tremmekasser, og derpå transporteret den lange vej hened. Men trods indespærringen og den ublide medfart var dyrene ved ankomsten hertil i bedste velgående, ligesom de siden har befundet sig udmærket i deres behagelige fangenskab. Der er indrettet en stor fold til dem lige ved Stationen, størrelsen er omtrent 7000 kvadratalen. Den er næsten overalt omgivet af et højt palisade-hegn, og i midten rager en træbygning op, dækket af et højt stråtag og smykket med store rensdyrgevire. En anden bygning giver plads for nogle læs lav. Vidste man ikke bedre, kunne man godt, når man nærmer sig folden, tro sig hensat til en eller anden befæstet negerlandsby i Dahoney eller Timbuktu. Mine illusioner går tabt, så snart man kommer indenfor og ser, ikke noget vildt men noget meget tamt. De fem dyr går fredeligt omkring derinde, men bukken, han hedder for resten Abraham, er både klog og tam som en hund, og kommer straks hen mod de besøgende for at undersøge om de har noget brød med til ham. Han har nemlig fået smag for vort gode danske rugbrød, men han og hans 4 vakre koner er også glade er også glade ved det gode danske mos, som går i dem som varmt brød. De trives i ??? og går alt vel, så kommer de 4 henede rensdyrmodammer hen på året hver med en lille kalv, måske to, og da bliver det dobbelt interessant at aflægge et besøg derude. Viborg-egnen har ved denne "ren-kultur" fået sig en tiltrækning mere. Beregningen af dyrenes rentabilitet ser ellers således ud: Hvert dyr påregnes årligt at fortære 3 læs lav (og lyng). I kælvetiden skal der noget ekstra foder til. Hvert dyr vil således højst koste 20 kr. årligt. Men når dyret er 1½ år vil det allerede have en værdi af 60-65 kr. En fuldvoksen ren kan udbringes til 100 kr., deraf 10 kr. geviret og 10 kr. for huden. De bedste stykker kød koster 1 kr. pundet. Johannes Beck mener, at der på mangfoldige steder i Jylland, hvor der er rigeligt med lav, med fordel kan optages rensdyravl; 2-3 eller 4 dyr på mindre ejendomme, og på ejendomme med indtil 50 Tdr. land hede, må der af lavet kunne fødes 10 á 12 dyr. Det smukke forsøg, der nu er gjort, tegner godt i alle måder, og gør ikke alene Johannes Beck, men også de mænd, der har støttet ham, stor ære. Endnu skal blot tilføjes, at hele foretagendet, med rejser, fold, dyr og foder til dato har kostet 1500 kr. T. D. [artiklen ledsages af et foto af rensdyrene i folden]

VST 14, tirsdag, 17. januar 1911, s. 2: Rensdyrene. Hr. Johannes Beck beder os oplyse, at renen ikke har været husdyr her i Danmark, således som der ved en misforståelse var kommen til at stå i vor artikel i går. Men de har som anført levet her i landet indenfor den historiske tid, ligesom de levede mange andre steder i Europa. På Cæsars tid levede de helt ned til det sydlige Europa. Renerne i Frederiks er som bekendt købt i Norge.

Sammensteds: Nytårskydningen i Havredal. Det er nu oplyst, at det er en arbejdsmand Chr. Hansen i Havredal, der nytårsaften har affyret det skæbnesvangre skud mod de tre børn i Havredal. Manden er anholdt og har iflg. Kjellerup Avis tilstået, at han efter at have affyret to skud med løse patroner, fik lyst til at affyre endnu et skud. Han tømte derfor en patron for rævehagl og affyrede skuddet uden at sigte bestemt på nogen; men han må altså ikke have fået alle haglene ud, thi alle børnene blev som bekendt ramt.

Sammesteds: Guldbryllup. Husmand Conrad Besser og hustru, Kølvrå ved Karup, fejrede forleden deres guldbryllup. Conrad Besser og hustru begyndte iflg. Silkeborg Avis deres virksomhed under deres ret små kår for de mange år tilbage. Det er jo ikke altid så lysteligt, at være husmand på heden, især når man sidder småt i det. Men det er altid smukt at se, når unge folk tager fat med liv og lyst på at overvinde vanskelighederne. Besser måtte gå på dagleje i omegnen, og når han så om aftenen kom hjem efter at have udført en dags arbejde, måtte han til at slide for sig selv. Om deres bryllup: Kølvrå ligger i Grove sogn, der den gang hørte til Haderup i kirkelig henseende. De ville så have den økonomiske side af sagen ordnet inden brylluppet. Præsten i Haderup gik så ind på at ordne vielsen for 10 rigsdaler på den betingelse, at han fik pengene forud. Dette fik han, og degnen fik 5 Rdlr. For sin ulejlighed. – Nu blev vinteren meget streng, og da brylluppet skulle holdes, var det så godt som umuligt at komme den lange vej, over 2 mil til Haderup kirke. Parret fik da præsten i Frederiks – Karup til at ordne det. Conrad søgte så senere præsten i Haderup for om muligt at få de 10 Rdlr. Tilbage. Det var jo ikke få penge og udgjorde det meste af et års løn. Men præsten ville ikke give afkald på skillingerne. Han kunne jo ikke gøre for, at det var blevet så streng vinter, sagde han.

VST 17, fredag, 20. januar 1911, s. 3: Skovauktion. Mandag den 30. januar d. a., formiddag kl. 11, bortsælges ved auktion i Havredal plantage en del tømmer, bestående af: stort-, mellem- og mindre – tømmer, spir samt klodstræ, ros, kvasbunker og stødebrænde, alt af nåletræ. Mødestedet er Havredalhus.

Stendalgård, den 18. januar 1911. E. H. Wøldike.

VST 21, onsdag, 25. januar 1911, s. 2: Svensk orden. Statsskovrider E. H. Wøldike, Stendalgård, er udnævnt til ridder af den svenske Vasaordens 1. kl. Skovrider Wøldike har ved flere lejligheder vist svenske forstmænd og jægere væsentlige tjenester under studieophold i Danmark.